

ISSN:1306-3111

e-Journal of New World Sciences Academy
2011, Volume: 6, Number: 1, Article Number: 1C0303

EDUCATION SCIENCES

Received: October 2010

Accepted: January 2011

Series : 1C

ISSN : 1308-7274

© 2010 www.newwsa.com

Işıl Tanrıseven

Tuğba Yanpar Yelken

Mersin University

isiltanriseven@mersin.edu.tr

Mersin-Turkey

TOPLUMA HİZMET UYGULAMALARI DERSİNİN ÖĞRETMEN ADAYLARININ GÖRÜŞLERİNE GÖRE DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu çalışmada, öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanımları, karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veriler, araştırmacılar tarafından geliştirilen "Topluma Hizmet Uygulamaları Anket Formu" aracılığıyla toplanmıştır. Anket formu 2008-2009 Bahar yarıyılında Mersin Üniversitesi'nde Topluma Hizmet Uygulamaları dersini alan 339 öğretmen adayına uygulanmıştır. Araştırma sonucu, öğretmen adaylarının, topluma hizmet uygulamaları dersindeki kazanımlara ilişkin ifadelerle çoğunlukla katıldıklarını ortaya koymuştur. Öğretmen adayları, proje konusunu belirlemede, projenin maliyetini karşılamada, projelerini değerlendirme ve zaman konusunda sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar ilgili literatür doğrultusunda tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Öğretmen Adayı, Topluma Hizmet Uygulamaları, Öğretmen Yetiştirme, Öğrenme Kazanımları, Sorunlar

EVALUATION OF COMMUNITY SERVICE PRACTICES COURSE ACCORDING TO PROSPECTIVE TEACHERS' OPINION

ABSTRACT

The aim of this study is to examine prospective teachers' learning outcomes, problems and solutions relation to community service practices course. Survey model is used in this study. Prospective teacher's learning outcomes, problems and solutions relation to community service practices course are measured by "Community Service Practices Course Inventory" developed by researchers. Instrument is implemented to 339 prospective teachers who participated Community Service Practice Course in Mersin University Faculty of Education in 2008-2009 spring term. Research result indicated that prospective teachers mostly agreed with learning outcomes. Prospective teachers stated that they have some problems as to determination to project subject, financial embarrassment, evaluation and time. The results of the study are discussed in the light of the relevant literature.

Keywords: Prospective Teacher, Community Service Practice, Teacher Training, Learning Outcomes, Problems

1. GİRİŞ (INTRODUCTION)

Hizmet öncesi öğretmen yetiştirme programının kapsamı, toplumsal gelişimin öncüsü olan öğretmenlerin sahip olmaları beklenen yeterlilikler tarafından şekillendirilmektedir. Öğretmen yeterlilikleri, etkili öğrenme ve öğretme için geliştirilen öğretim programlarını hayata geçirecek ve öğrencileri 21. yüzyıla hazırlayacak olan öğretmenlerde bulunması gereken bilgi, beceri ve tutumları içermektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin mesleki gelişim, öğrenciyi tanıma, öğrenme öğretme süreci, öğrenmeyi, gelişimi izleme ve değerlendirme, okul aile ve toplum ilişkileri, program ve içerik bilgisine ilişkin yeterliliklere sahip olması beklenirken aynı zamanda içinde yaşadığı toplumu tanıma, toplumsal sorunların çözümünde sorumluluk alma gibi bağlamlarda da yeterliliklere sahip olması önem taşımaktadır [16]. Bir öğretmen adayının mezun olduğunda içinde yaşadığı toplumu çeşitli yönleriyle tanıması, hizmet vereceği okuldaki toplumsal sorunları çözebilmesi için gerekli becerilere sahip olması gerekmektedir. Çünkü öğretmenin öğretme işlevi her şeyden önce toplumsal özelliklerle birlikte var olan, güncel gelişmelerden doğrudan etkilenen bir görünüme sahiptir. Öğretmenliğin toplumsal sorumluluk taşıyan mesleklerden biri olması, öğretmenlerin toplumsal liderlik işlevini yerine getirme gibi önemli bir sorumluluğa sahip olması nedeniyle öğretmen adaylarının hizmet öncesi eğitimleri sırasında bu yönlerini geliştirmeyi amaçlayan deneyimler kazanmaları önemlidir [19]. Bu bakımdan hizmet öncesi öğretmen eğitiminde topluma hizmet kavramı önem taşımaktadır.

Toplum hizmeti kavramı, tarihsel olarak Antik Yunan'da Plato ve Aristo'nun bilgiyi iyi amaçlar doğrultusunda kullanan iyi vatandaşlar yetiştirme, Lock ve Kant'ın karakter eğitimi ile ilgili düşüncelerine dayansa da topluma hizmet uygulamaları eğitiminin ilk izlerine 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren rastlanmaktadır. Eğitim programlarının resmen bir parçası olması ise 20. yüzyılın başlarında Dewey'in ilerlemeci felsefeyi temel alan düşünceleri doğrultusunda gelişmiştir. Dewey, öğrenilen bilgi ve becerilerin okul sınırları dışına taşınması, bu bilgilerin öğrencilerin ve toplumun gelişimi için kullanılmasını sağlaması bakımından toplumu eğitimsel deneyimlerin vazgeçilmez bir parçası olarak görmüştür. Dewey'e göre akıl yürütmenin amacı, bireyin karşılaşmış olduğu problemleri çözmesidir. Bilme işi, daima bir duruma cevap aramak için gerçekleştirilen aktif bir girişimdir [18]. Dewey'in ilerlemeci eğitim felsefesi, deneyimsel eğitime, vatandaşlık eğitimine, topluma hizmet uygulamalarının öğelerini oluşturan aktif katılım, toplumsal destek, okul ve gerçek dünya arasında bağ kurmaya vurgu yapmaktadır [23]. Dewey'in bilginin doğası, topluma yönelik görüşleri ve bunlara dayanarak geliştirdiği eğitim felsefesi topluma hizmet uygulamalarının temelini oluşturmaktadır [1]. Ülkemizde ilerlemeci eğitimi temel alan uygulamalarla özgün bir model oluşturan Köy Enstitüleri (1940-1953), öğretmen yetiştirme tarihinde topluma hizmet uygulamalarına temel teşkil etmektedir. Köy Enstitüleri, içinde buldukları toplumun gerçeklerini bilen, bulunduğu çevrenin kalkınmasını sağlayacak lider özelliklere sahip gerekli becerilerle donatılmış bireyler yetiştirmeyi amaçlayarak çevrenin ekonomik ve kültürel gelişimine, ulusal kültürün yaratılmasına katkı sağlayan bir görünüme sahip olmuştur [7]. İnsan, demokrasi ve sanat eğitiminin bir bütünsellik içerisinde verildiği köy enstitüleri yalnızca eğitimi değil, sorgulayan, araştıran, beceri kazandıran ve savaşımçı bir yaşam biçimini de ön plana çıkarmıştır [8]. Ülkemizde öğretmen yetiştirme sürecinde topluma hizmet uygulamalarının önemine işaret edilmesinde Milli Eğitim Şuralarında alınan kararlar da dikkat çekmektedir. 1988'de gerçekleştirilen XII Milli Eğitim Şurası'nda, demokratik kişilik kazandırma, bunun için de çözüm üretme teknikleri konusunda öğretmenlere uygulanan genel kültür programının takviye edilmesi kararı alınmıştır. 2006'da gerçekleştirilen XVII Milli Eğitim Şurası'nda ise öğretmen yetiştirme programlarının öğretmene, birey-çevre-toplum bağlantılarını kurmasını sağlayacak, toplumsal

sorumluluklarını kazandıracak ve geliştirecek derslerle ilgili eksikliklerini tamamlamada yardımcı olması gerektiği kararı alınmıştır. Aynı şurada hizmet öncesinde öğretmenlik meslek eğitiminin gerçek yaşama yaklaştırılması, sürecin bu yönde zenginleştirilmesi gerektiği vurgulanmıştır [24].

Topluma hizmet uygulamalarının öğretmen yetiştirme programı içerisinde ders olarak yer alması 2006 yılında gerçekleşen program değişikliği ile gerçekleşmiştir. Üniversitelerin en önemli işlevlerinden biri olan "topluma hizmet işlevi"nin eğitim fakültelerinin de çağdaş ve bilimsel eğitimin sürdürülebilirliğini sağlama yolunda üstlenmesi gereken önemli görevlerden biri olması bu dersin öğretmen yetiştirme programı içerisinde yer almasına neden olmuştur [17]. Bu dersin sürecine ilişkin hazırlıklar Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesinde 2006 yılında gerçekleştirilen "Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı"nda başlatılmış ve 2009 yılında Mersin Üniversitesi tarafından gerçekleştirilen "Topluma Hizmet Uygulamaları Ulusal Çalıştayı"nda [22] dersin genel ilkeleri ve uygulama esasları üzerinde çalışılarak sürdürülmüştür. Bu ilkeler içerisinde topluma hizmet projelerinin birçok etkinlikten oluştuğu ve her bir etkinliğin proje tabanlı bir yaklaşımla tasarlandığı belirtilmiştir. Ayrıca öğretmen adaylarının, önermiş oldukları ya da fakültelerce ilan edilen projelerdeki tanımlı etkinliklerden birinde görev alabilecekleri üzerinde durulmuştur. Eğitim fakültelerinin bütün programlarında okutulmaya başlanan 1 saat teorik, 2 saat uygulamadan oluşan 2 kredilik derste, öğretmen adaylarında toplumsal sorunlara karşı duyarlılık ve farkındalık geliştirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda Yüksek Öğretim Kurulu, ders tanımında öğretmen adaylarının toplumun güncel sorunlarını belirleme ve çözüm üretmeye yönelik projeler hazırlamalarına, ayrıca bu ders kapsamında panel, konferans, kongre, sempozyum gibi bilimsel etkinliklere izleyici, konuşmacı ya da düzenleyici olarak katılmalarına vurgu yapmıştır [24].

Eğitim Fakülteleri'nin öğretmen yetiştirme programlarında yapılan değişiklikler sonucu hizmet öncesi eğitim programında yer alan Topluma Hizmet Uygulamaları dersi, öğrencilere kazandıracığı hayat tecrübesi ile demokratik yurttaş yetiştirme düşüncelerini destekler niteliktedir [5]. Topluma hizmet uygulamaları, anlamlı topluma hizmet çalışmaları ile akademik öğrenmeyi, kişisel gelişimi ve vatandaşlık sorumluluğunu bütünleştiren bir yapıdadır [13]. Topluma hizmet uygulamaları eğitimi, toplumsal problemleri ele alır, öğrencilerin bu problemlere çözümler üretmelerini gerektirir ve sınıfta öğrenilen fikirlerin uygulanmasına fırsat verir. Bu yönüyle topluma hizmet uygulamaları öğrencilerin yaşadıkları topluma faydalı olmalarının ötesinde çözülebilecek problemleri tanımlamalarına, çözüm yolları oluşturmalarına ve kabul edilebilir sonuçların ortaya çıkarılmasında başkalarıyla birlikte çalışmalarını gerektirmektedir [1]. Lake ve Jones [13], topluma hizmet uygulaması projelerinin anlamlı öğrenme fırsatı sağladığı ve toplum hizmeti ile öğretmen yetiştirme programlarının bütünleştirilmesinin yapılandırıcı anlayışa uygun bir öğrenme sürecini yansıttığını ortaya koymuştur. Piaget ve Dewey'in bakış açısını temel alan öğretmen yetiştirme sürecine göre, bilgi öğrencilerin yapmış oldukları çalışmaların ilkelerini anlamalarına yönelik olarak gösterdikleri performanslar ve bu performanslarının etkilerine ilişkin yapmış oldukları gözlemler yoluyla oluşturulur. Topluma hizmet uygulamaları bu çalışmaların odak noktasını oluşturmaktadır. Çünkü topluma hizmet uygulaması çalışmaları, belirlenen hedefleri gerçekleştirmek için öğretmen adaylarının diğerleriyle etkileşimini gerektirir. Öğretmen adayları projelerinde belirledikleri hedeflere ulaşmak için işbirlikli olarak çalışmak ve yapmış oldukları çalışmaların anlamını hedef kitle, kendileri ve topluma katkısı açısından yansıtmak durumundadırlar [6].

Topluma hizmet uygulamaları dersinin amacına ulaşıp ulaşmadığının belirlenmesinde, dersin etkililiğine ilişkin çalışmalar yapılması ve dersle

İlgili problemlerin tespit edilerek çözülmesi önem taşımaktadır. Bu noktadan hareketle bu çalışmada derse yönelik ilk uygulamaların değerlendirilmesi bağlamında öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanımları, karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerinin araştırılması amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

- Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanımları nelerdir?
- Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması projelerini planlarken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması projelerini uygularken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?
- Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması projelerini değerlendirmede karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerine ilişkin görüşleri nelerdir?

2. ÇALIŞMANIN ÖNEMİ (RESEARCH SIGNIFICANCE)

2006 eğitim öğretim yılında öğretmen yetiştirme programlarında uygulamaya konan Topluma Hizmet Uygulamaları dersinin amacına ulaşım ulaşılmadığının belirlenmesi ve dersin etkililiğine ilişkin çalışmaların yapılması önem taşımaktadır. Dersin planlanması, uygulanması ve değerlendirilmesi aşamasında yaşanan problemlerin tespit edilmesi dersle ilgili uygulamaların giderek iyileştirilmesi, uygulanan yönergelerin gözden geçirilmesi ve dersin etkililiğinin artması yönünde önemli bir veri sağlayacaktır.

3. YÖNTEM (RESEARCH METHOD)

3.1. Araştırma Modeli (Research Model)

Araştırmada öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanımları, karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda tarama modeli kullanılmıştır.

3.2. Araştırma Grubu (Research Group)

Araştırmanın çalışma grubunu 2008-2009 öğretim yılında Mersin Üniversitesi'nde Topluma Hizmet Uygulamaları dersini alan 339 öğretmen adayı oluşturmuştur. Öğretmen adaylarının 65'i okul öncesi öğretmenliği, 91'i sınıf öğretmenliği, 26'sı Fen Bilgisi Öğretmenliği, 28'i Matematik Öğretmenliği, 78'i İngilizce Öğretmenliği ve 51'i Türkçe Öğretmenliği öğrencileridir. Çalışmaya katılan öğretmen adaylarının 204'ü bayan, 135'i ise erkektir.

3.3. Verilerin Toplanması (Data Collection)

İki saat uygulamalı ve bir saat teorik olarak yürütülen topluma hizmet uygulamaları dersinin işlenişi, Mersin Üniversitesi Topluma Hizmet Uygulamaları Yönergesi Esasları'na dayandırılmıştır. Bu bağlamda yapılan çalışmalar, topluma hizmet uygulamaları proje konularının belirlenmesi, proje danışmanlarının ve proje ekiplerinin belirlenmesi, öğretmen adaylarının seçilen proje kapsamında gerçekleştireceği etkinliklere ilişkin proje planlarını oluşturması, bu planları uygulaması ve değerlendirmesi aşamalarını kapsamıştır. Öğretmen adayları, Topluma Hizmet Uygulamaları dersi kapsamında ve proje planı doğrultusunda yaptıkları etkinliklere ilişkin seçki dosyası hazırlamışlardır. Seçki dosyalarının içeriğini bireysel raporlar, etkinlik raporları ve grup raporları oluşturmuştur. Öğretmen adayları yaptıkları çalışmalarla ilgili olarak her hafta bireysel raporlar hazırlamışlar, etkinlik raporlarında ise proje kapsamında kendi başlarına gerçekleştirdikleri etkinliklerle ilgili bilgileri kaydetmişlerdir. Grup raporlarında ise öğretmen adayları ortak

etkinliklerle ilgili olarak birbirlerini ve grubun genelini değerlendirmişlerdir. Proje ekipleri, proje danışmanları başkanlığında haftada bir saat, yaptıkları çalışmalar hakkında danışmanlarını bilgilendirmişler, karşılaştıkları sorunların çözümü konusunda proje danışmanlarının rehberliğinde çalışmışlardır. Bu çalışmalarda öğretmen adaylarının %18'i grup üyeleri arasında eşgüdümü sağlayan proje koordinatörü olarak görev almıştır. Öğretmen adaylarının %42,8'i eğitim, %6,5'i kültür, %8,8'i sanat-edebiyat, %29,8'i toplumsal duyarlılık, %6,8'i sağlık, %2,9'u spor ve %2,4'ü diğer alanlarda projeler geliştirmişlerdir. Öğretmen adaylarının %9,7'si okul öncesi çocukları, %7,4'ü ortaöğretim öğrencileri, %4,4'ü yaşlılar, %64,9'u ilköğretim öğrencileri, %5,3'ü yetişkinler, %0,6'sı sokak çocukları, %2,1'i engelliler, %5,6'sı diğer hedef kitlesi üzerinde çalışmışlardır. Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması dersine ilişkin kazanımlarını, karşılaştıkları güçlükleri ve çözüm önerilerini belirlemek amacıyla dönem sonunda araştırmacılar tarafından geliştirilen "Topluma Hizmet Uygulamaları Anket Formu" uygulanmıştır. Anket formu geliştirilirken topluma hizmet uygulamaları yönergesindeki açıklamalar dikkate alınmıştır. Anket formunun birinci bölümünde dersle ilgili kazanımlarına ilişkin görüşlerin yer aldığı ifadelerle katılma dereceleri sorulmuştur. Bu bölümde öğretmen adaylarının verecekleri cevaplar "hiç katılmıyorum", "çok az katılıyorum", "kararsızım", "çoğunlukla katılıyorum" ve "tamamen katılıyorum" şeklinde derecelendirilmiştir. Anket sorularının kapsam geçerliliğinin tespit edilmesinde üç uzman görüşü alınmıştır. Anketin ikinci bölümünde ise "Topluma Hizmet Uygulamaları dersinde projenizi planlarken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Bu güçlükleri gidermeye yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?", "Projenizi uygularken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Bu güçlükleri gidermeye yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?" ve "Projenizi değerlendirirken karşılaştığınız güçlükler nelerdir? Bu güçlükleri gidermeye yönelik çözüm önerileriniz nelerdir?" soruları sorulmuştur. Soruların anlaşılabilirliği için açık ve sade bir dil kullanmaya çalışılmıştır.

3.4. Verilerin Analizi (Data Analysis)

Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarına ilişkin kazanımlarının değerlendirilmesinde verdikleri yanıtların frekans, yüzde ve aritmetik ortalama değerleri incelenmiştir (1-1,79 dizi aralığı hiç katılmıyorum, 1,80-2,59 dizi aralığı çok az katılıyorum, 2,60-3,39 dizi aralığı kararsızım, 3,40-4,19 dizi aralığı çoğunlukla katılıyorum ve 4,20-5 dizi aralığı tamamen katılıyorum olarak belirlenmiştir. Açık uçlu sorulara verdikleri yanıtların analiz edilmesinde ise içerik analizine başvurulmuştur. İçerik analizi, belli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik bir tekniktir [3]. Öncelikle analiz için seçilen cevap kâğıtları sırası ile numaralandırılmıştır. Her bir soru için çıkan kodlar ve kimin yanıtladığı her iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı oluşturulmuştur. Soruların her biri bir tema olarak düşünülmüştür. Öğretmen adaylarının ifadeleri doğrultusunda temalara göre kodlamalar yapılmış ve kodlardan yola çıkılarak alt temalar belirlenmiştir. Ayrıca kodların sıklık derecesi tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının açık-uçlu sorulara verdikleri yanıtlar iki araştırmacı tarafından ayrı ayrı incelendikten sonra "görüş birliği" ve "görüş ayrılığı" olan kodlar belirlenmiştir. Kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplaması için Miles ve Huberman'ın [15] önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır.

$$\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$$

Hesaplama sonucunda kodlama güvenilirliği birinci soru için planlamaya ilişkin sorunlar ve çözüm önerilerinde %83 (15/ 15+3), ikinci soruda yer alan uygulamalar ilişkin sorunlar ve çözüm önerilerinde %87 (41/ 41+6) , üçüncü soru da yer alan değerlendirmeye ilişkin sorunlar ve çözüm önerileri

için %90 (9/ 9+1) çıkmıştır. Görüş ayrılığı olan kodlar gözden geçirilerek yeniden düzenlenmiştir. Şimşek ve Yıldırım (2005)'a göre kodlayıcılar arası güvenilirliğin en az %70 olması gerekmektedir. Burada elde edilen sonuç, araştırma için güvenilir kabul edilmiştir.

4. BULGULAR (FINDINGS)

Araştırmanın ilk alt probleminde öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanımları hakkındaki görüşleri tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının anket sorularına verdikleri yanıtlara ilişkin frekans ve yüzde dağılım tablosu Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanımları hakkındaki görüşleri
(Table 1. Prospective teacher's opinions about learning outcomes relation to community service practice course)

Topluma Hizmet Uygulamaları Dersi:	Hiç Katılmıyor		Çok az katılıyor		Kararsızım		Çoğunlukla katılıyor		Tamamen katılıyorum		$\bar{x}$
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	
1. Toplumun yapısını ve işleyişini tanımama yardımcı oldu.	31	9,1	55	16,2	67	19,8	135	39,8	51	15,0	3,354
2. Toplumsal gelişmelere karşı duyarlı olmama sağladı.	15	4,4	47	13,9	30	8,8	149	44,0	98	28,9	3,790
3. Toplumun güncel sorunlarını tanımama sağladı.	22	6,5	53	15,6	46	13,6	143	42,2	74	21,8	3,574
4. Toplumsal sorunlara karşı çözüm üretme olanağı verdi.	13	3,8	33	9,7	44	13,0	166	49,0	83	24,5	3,805
5. Topluma hizmet uygulamaları alanındaki etkinlikleri tanımama sağladı.	7	2,1	33	9,7	45	13,3	144	42,5	110	32,4	3,935
6. Topluma hizmet uygulamalarına yönelik projeleri tanımama sağladı.	10	2,9	29	8,6	43	12,7	157	46,3	100	29,5	3,908
7. Topluma hizmet uygulamalarına yönelik proje geliştirme becerimi arttırdı.	11	3,2	25	7,4	55	16,2	164	48,4	84	24,8	3,840
8. Topluma hizmet vermede öğretmenin rolünü kavramama sağladı.	12	3,5	23	6,8	53	15,6	148	43,7	103	30,4	3,905
9. Toplumsal hizmetlerde etkili kurumları tanımama sağladı.	34	10,0	55	16,2	68	20,1	122	36,0	60	17,7	3,351
10. Toplumsal hizmete muhtaç bireyleri tanımama sağladı.	19	5,6	36	10,6	50	14,7	149	44,0	85	25,1	3,722
11. Topluma hizmet projelerinde hizmet verenler ve hizmet alanlarla iletişim becerimi geliştirdi.	15	4,4	29	8,6	49	14,5	157	46,3	89	26,3	3,814
12. Girişimcilik becerimi geliştirdi.	15	4,4	30	8,8	50	14,7	143	42,2	101	29,8	3,840
13. Öz güven kazanmama sağladı.	19	5,6	27	8,0	52	15,3	145	42,8	96	28,3	3,802
14. Öğretmenlik mesleğini topluma hizmet yönüyle tanımama sağladı.	30	8,8	38	11,2	50	14,7	130	38,3	91	26,8	3,631
15. Bir projede yapılacak işleri ayrıntılı bir şekilde planlama becerimi geliştirdi.	14	4,1	34	10,0	57	16,8	162	47,8	72	21,2	3,719
16. Planladığım projeyi uygulama becerimi geliştirdi.	22	6,5	37	10,9	40	11,8	161	47,5	79	23,3	3,702
17. Projeyi yürüttüğüm ekiple birlikte çalışma becerimi geliştirdi.	23	6,8	27	8,0	58	17,1	141	41,6	90	26,5	3,731
18. Toplumsal sorumluluk bilincimi geliştirdi.	13	3,8	29	8,6	39	11,5	162	47,8	96	28,3	3,882
19. Toplumsal liderlik becerimi geliştirdi.	21	6,2	44	13,0	68	20,1	129	38,1	77	22,7	3,581

N= 339

Tablo 1 incelendiğinde öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamalarındaki kazanımlarına ilişkin anket maddelerine verdikleri yanıtların aritmetik ortalamalarının 3,3 ile 3,9 arasında değiştiği görülmektedir. Öğretmen adayları, topluma hizmet uygulamaları dersinin toplumun yapısını, işleyişini tanımalarına yardımcı olması ($x=3,354$) ve toplumsal hizmetlerde etkili kurumları tanımalarını sağlaması ($x=3,351$) konularında kararsız olduklarını belirtmişlerdir. Veriler incelendiğinde öğretmen adaylarının, topluma hizmet uygulamaları dersindeki kazanımlara ilişkin ifadelerle çoğunlukla katıldıkları göze çarpmaktadır. Öğretmen adaylarının %49'u dersin toplumsal sorunlara çözüm üretme olanağı verdiği, %48'i topluma hizmet uygulamalarına yönelik proje geliştirme becerilerini artırdığı fikrine çoğunlukla katıldıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde öğretmen adaylarının %48'i bir projede yapılacak işleri ayrıntılı bir şekilde planlama becerilerinin geliştiği ve %47'si proje uygulama becerilerinin geliştiği fikrine çoğunlukla katıldıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmen adaylarının dersle ilgili kazanımlarına ilişkin en yüksek aritmetik ortalamaların "Topluma hizmet uygulamaları alanındaki etkinlikleri tanımamı sağladı ($x=3,935$)", "Topluma hizmet uygulamalarına yönelik projeleri tanımamı sağladı ($x=3,908$)" ve "Topluma hizmet vermede öğretmenin rolünü kavradım ($x=3,905$)" ifadeleri olduğu görülmektedir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinde projelerini planlarken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerini araştırmak amaçlanmıştır. Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması çalışmalarını planlarken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri temasına ilişkin kodlar ve frekansları Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması dersi projelerini planlamada karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri
(Table 2. Prospective teachers' problems and solutions in planning their projects of community service practices course)

GÜÇLÜKLER	f	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	f
Proje konusunu belirleme	50	Projeleri üniversitenin sunması	10
		Çalışma konularının sınırlandırılmaması	8
		Üniversitelerin proje yapılacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması	15
		Sivil toplum örgütlerindeki faaliyetlere katılma	9
Ders hakkında bilgi eksikliği	28	Dönem başında ayrıntılı bilgilendirmeye yönelik seminer verilmesi	20
Zamanın kısıtlı olması	46	Planlamanın çok iyi yapılması	12
		Daha uzun bir zamana yayılması	30
		Ders verilmeye başlanmadan önce öğrenci ve öğretim elemanlarının bilgilendirilmesi	10
		Kurum ve kuruluşlarla bilgilendirme toplantılarının yapılması	8
Etkinliğin yapılacağı ortamı tespit etme	15	Projeyi uygulayacağımız ortamın özelliklerini tanıma	8
		Ayrıntılı araştırma	7

Tablo 2 incelendiğinde projenin planlanması aşamasına yönelik olarak öğretmen adaylarının belirttikleri güçlüklerin proje konusunu belirleme, ders hakkında bilgi eksikliği, zamanın kısıtlı olması ve etkinliğin yapılacağı ortamın tespit edilmesi olduğu görülmektedir. Bu sorunlar içerisinde öğretmen adaylarının en çok üzerinde durdukları nokta, proje konusunu belirleme ($f=50$) ve zamanın kısıtlı olmasıdır ($f=46$). Proje konusunu belirlemede güçlük yaşama sorununa yönelik olarak öğretmen adaylarının getirdikleri çözüm önerileri ise projeleri üniversitenin sunması, çalışma konularının sınırlandırılmaması, üniversitelerin proje yapılacak kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapması ve sivil toplum örgütlerindeki faaliyetlere katılmadır. Zamanın kısıtlı olması soruna ilişkin ise öğretmen adayları, iyi planlama, dersin daha uzun zamana yayılması, ders öncesinde öğrenci ve öğretim elemanlarının bilgilendirilmesi, kurum ve kuruluşlara bilgilendirme toplantılarının

yapılması gibi çözüm önerileri getirmişlerdir. Zamanın kısıtlı olması konusunda üzerinde en çok durulan çözüm önerisi (f=30) dersin uzun bir zamana yayılmasıdır.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinde projelerini uygularken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerini araştırılmıştır. Öğretmen adaylarının verdikleri yanıtlara bağlı olarak bu ana tema içerisinde maddi koşullar, hedef gruptan kaynaklanan, yasal süreçler, uygulama ortamı, proje ekibinden kaynaklanan şekilde alt temalar oluşturulmuştur. Sonuçlar Tablo 3'te sunulmuştur.

Tablo 3. Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması dersinde projelerini uygularken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri (Table 3. Prospective teachers' problems and solutions in practicing their projects of community service practices course)

	GÜÇLÜKLER	f	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	f
Maddi Koşullar	Ulaşım Sorunu	40	Ulaşımında üniversitenin destek vermesi	15
			Kurum yöneticilerinin desteği	20
	Projenin maliyetini karşılama	110	Projenin daha büyük gruplar halinde yapılması	8
			Kermes yapılarak maliyetin karşılanması	15
			Üniversitenin maddi destek kaynağı sağlaması	40
			Sponsor olacak güvenilir kurumlarla irtibata geçme	35
Projede kullanılacak materyalleri temin etme	35	Yardım alabilmek için daha fazla kişi ile iletişime geçmek	9	
Projeyi desteklemek amacıyla yapılan kermeslerde istenilen gelirin elde edilememesi	10	Projeyi desteklemek için yapılan kermeslerin aynı zamana denk gelmemesi	6	
Hedef Grup	Hedef grubun kalabalık olması	10	Proje ekibindekilerin sayısının fazla olması	6
	Hedef kitle ile iletişim kurma	15	Hedef kitlenin önceden çok iyi tanınması	9
	Hedef grubun ilgisizliği	22	Hedef grubu motive etme	17
			Projenin yürütülmesi sürecinde danışman öğretim elemanının uygulamaya katılması	5
Hedef grubun yapılacak etkinliklerle ilgili hiç deneyiminin olmaması	17	Konu hakkında bilinçlendirme	10	
Yasal Süreç	İzin alma süreci	40	İzinlerin daha kısa zamanda alınması	5
			Üniversitelerin izin yazısı vermesi	15
			Kurumlar arası yazışmaların dönem başında yapılması	9
Uygulama Ortamı	Kurum çalışanlarının duyarsızlığı	27	Kurum çalışanlarının proje hakkında bilinçlendirilmesi	20
	Kurum yöneticilerinin olumsuz tutumu	15	Danışman öğretim elemanlarının uygulamanın yapıldığı kuruluşa ziyaret etmesi	10
	Projenin uygulanmaması	28	Daha uzun zaman olması (iki dönem)	11
	Etkinlik yapılacak mekanın fiziksel koşullarının yetersizliği	7	Kurum yöneticilerinin etkinlik mekanlarını düzenlemesi	5
Proje Ekibi ile İlgili	Grup içi iletişim sorunu	48	1. ve 2. öğretim öğrencilerinin ayrı çalışması	5
			Danışmanın yönergelerine uyma	10
			Öğretmen adaylarının sorumluluk sahibi olması	18
			Homojen gruplar oluşturma	15
	Projede görev alan uygulayıcılardan bazılarının ilgisizliği	15	Danışman öğretim elemanlarının uygulayıcıları takibi	10
			Herkesin projeye katılımı	5
		Grup üyeleri arasında görev dağılımının planlanması	5	

Tablo 3 incelendiğinde öğretmen adaylarının projelerini uygularken maddi koşullarla ilgili olarak ulaşım, projenin maliyetini karşılama, projede kullanılacak materyalleri temin etme ve kermeslerden istenilen

gelirin elde edilememesi gibi sorunlarla karşılaştıkları görülmektedir. Bu sorunlar üzerinde öğretmen adaylarının en çok üzerinde durdukları sorun ulaşım (f=40) ve projenin maliyetini karşılamadır (f=110). Ulaşım ile ilgili olarak öğretmen adaylarının belirttikleri çözüm önerileri üniversitenin desteği ve ilgili kurumların desteğidir. Projenin maliyetinin karşılanmasına ilişkin çözüm önerileri ise projenin daha büyük gruplar halinde yapılması, kermes yapılması, üniversitenin maddi destek kaynağı sağlaması ve sponsor olacak güvenilir kurumlarla irtibata geçmedir. Öğretmen adayların hedef grupla ilgili olarak, hedef grubun kalabalık olması, hedef kitle ile iletişim kurma ve hedef grubun ilgisizliği gibi sorunlar belirtmişlerdir. Yasal süreçlerle ilgili olarak öğretmen adaylarının en fazla belirttikleri sorun izin almaktır (f=40). Bu sorunun çözümüne yönelik olarak izinlerin daha kısa zamanda alınması, üniversitelerin izin yazısı vermesi ve kurumlar arası yazışmaların dönem başında yapılması gibi fikirler belirtilmiştir. Uygulama ortamı ile ilgili olarak öğretmen adayları, kurum çalışanlarının, yöneticilerinin duyarsızlığı, projenin uygulanmaması ve etkinlik yapılacak mekanın fiziksel koşullarının yetersizliği sorunlarını dile getirmişlerdir. Projenin uygulanmaması sorununun çözümüne ilişkin belirtilen çözüm önerisi ise dersin daha uzun zaman olması olmuştur. Proje ekibi ile ilgili olarak öğretmen adaylarının en fazla dile getirdikleri sorun grup içi iletişim (f=48) sorunudur. Bu soruna ilişkin öğretmen adayları, 1. ve 2. öğretim öğrencilerinin ayrı çalışması, danışmanın yönergelerine uyma, öğretmen adaylarının sorumluluk sahibi olması ve homojen gruplar oluşturma şeklinde çözüm önerileri getirmişlerdir.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersinde projelerini değerlendirirken karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerilerini araştırılmıştır. Sonuçlar Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4. Öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulaması çalışmalarını değerlendirmede karşılaştıkları güçlükler ve çözüm önerileri
(Table 4. Prospective teachers' problems and solutions in evaluating their projects of community service practices course)

GÜÇLÜKLER	F	ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	f
Yapılacak faaliyetlerin raporlaştırılmasında belirsizlik	40	Örnekler sunulması	25
Değerlendirmenin yapılamaması	30	Daha işlevsel projelerin seçilmesi	10
		Daha uzun zamana yayılması	11
		Daha detaylı planlama yapılması	5
Proje sonucunu takip etmeye yönelik gözlem yapamama	21	Değerlendirme koşullarının sağlanması (ulaşım)	10
Değerlendirmelerin ciddiye alınmaması	15	Ölçme araçlarını uygulandıktan sonra kontrol ederek geribildirim verme	7

Tablo 4 incelendiğinde öğretmen adaylarının, yapılacak faaliyetlerin raporlaştırılmasında belirsizlik, değerlendirmenin yapılamaması, proje sonucunu takip etmeye yönelik gözlem yapamama, ve değerlendirmelerin ciddiye alınmaması gibi sorunlar yaşadıkları görülmektedir. Bu sorunlar içerisinde öğretmen adaylarının en sık vurguladığı nokta yapılacak faaliyetlerin raporlaştırılması (f=40) ve değerlendirmenin yapılamaması (f=30) sorunlarıdır. Yapılacak faaliyetlerin raporlaştırılmasında yaşadıkları sorunla ilgili olarak öğretmen adayları örnekler sunulması (f=25) gerektiğini belirtmişlerdir. Değerlendirmenin yapılmasına ilişkin olarak öğretmen adayları daha işlevsel projelerin seçilmesi, projelerin daha uzun zamana yayılması ve daha detaylı planlama yapılması gibi çözüm önerileri belirtmişlerdir.

5. SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

(RESULT, DISCUSSION AND RECOMMENDATIONS)

Araştırma sonuçlarına göre öğretmen adayları, topluma hizmet uygulamaları dersindeki kazanımlara ilişkin ifadelerle çoğunlukla katılmaktadırlar. Öğretmen adaylarının çoğunluğu dersin toplumsal sorunlara çözüm üretme imkanı verdiği, topluma hizmet uygulamalarına yönelik proje geliştirme becerilerini artırdığı, projede yapılacak işleri ayrıntılı bir şekilde planlama becerisinin geliştiği ve proje uygulama becerilerinin geliştiği fikrine çoğunlukla katıldıklarını belirtmişlerdir. Benzer şekilde öğretmen adayları bu ders vasıtasıyla topluma hizmet uygulamaları alanındaki etkinlikleri, topluma hizmet uygulamalarına yönelik projeleri ve topluma hizmet vermede öğretmenin rolünü kavradıkları fikrine çoğunlukla katıldıklarını belirtmişlerdir. Öğretmen adaylarının görüşleri doğrultusunda elde edilen bu sonuçlar, öğretmen adaylarının topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin kazanım düzeylerinin yüksek olduğunu göstermektedir. Bunun nedeni topluma hizmet uygulamalarının öğrencilere amaç duygusunu, toplumda farklılık yaratma duygusunu kazandırması ve böylelikle öğretmen adaylarının toplumu geliştirme kapasitelerini arttırtarak toplumsal gelişim sürecinin bir parçası olmasını sağlaması ile açıklanabilir [20]. Lake ve Jones [13], topluma hizmet uygulaması projelerinin anlamlı öğrenme fırsatı sağladığı ve toplum hizmeti ile öğretmen yetiştirme programlarının bütünleştirilmesinin yapılandırmacı anlayışa uygun bir öğrenme süreci sağladığını ortaya koymuştur. Swick [20]'e göre topluma hizmet uygulamaları öğretmen adaylarına planlama, iletişim, problem çözme, toplumsal meselelere karşı duyarlılık ve vatandaşlık becerilerini kazandırır. Meaney ve arkadaşları [14], yaptıkları bir araştırmada topluma hizmet uygulaması programına katılımın hizmet öncesi eğitimcilerin öğretme becerilerini arttırdığını tespit etmişlerdir. Topluma hizmet uygulamalarının mesleki ve akademik gelişimi sağlamanın yanı sıra sosyal ve duygusal gelişime de katkıda bulunma özelliğine sahip olduğu belirtilmektedir. Özellikle topluma hizmet çalışmalarının geliştirdiği en temel sosyal ve duygusal becerilerin farkındalık, sosyal bilinç, öz-denetim, iletişim becerileri ve karar verme olduğu belirtilmektedir [10, 23]. Küçükoğlu ve arkadaşları [12] yaptıkları bir araştırmada topluma hizmet uygulamalarıyla öğretmen adaylarının ekip çalışması içerisinde yardımlaşma, işbirliği içinde çalışma, kurumsal işleyişi öğrenme gibi kazanımlar elde ettiklerini ve topluma hizmet uygulamalarının öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerine de olumlu katkılar sağladığını tespit etmişlerdir. Benzer şekilde Küçükoğlu ve arkadaşları [11], bir araştırmalarında topluma hizmet uygulamalarının öğretmen adaylarının yardımlaşma, paylaşma, iletişim becerilerini geliştirdiği, mesleki ve duygusal gelişimlerine olumlu katkılar sağladığı ve toplumsal duyarlılığı arttırdığı sonucunu tespit etmişlerdir.

Öğretmen adaylarının topluma hizmet projelerini planlarken karşılaştıkları güçlüklerden biri, proje konusunun belirlenmesidir. Proje konusunun belirlenmesi sürecinde ilin koşullarının ve ihtiyaçlarının tespit edilmesi önem taşımaktadır. "Eğitim Bilimleri Bakış Açısıyla Eğitim Fakülteleri ve Topluma Hizmet İşlevi Çalıştayı"nda alınan kararlardan biri eğitim fakültelerinin buldukları yörenin eğitim haritalarını ortaya çıkarması ve il yöneticileri ile işbirliği yapmasıdır [9]. Eğitim kurumları dışında topluma hizmet projeleri bulunulan bölge için önem taşıyan çeşitli konularda, bu konularla ilgili dernek ve vakıflarla işbirliği içinde geliştirilebilir. Doğa-çevre-ekoloji, ekonomi, sanat, tarım, bilim ve teknoloji, haberleşme, ulaşım, trafik, afetler, sağlık, spor, halka ilişkiler, koruma ve restorasyon ile ilgili konular ve bu konularla ilgili kurumlarla işbirliği proje belirleme sürecinin önemli parçalarıdır. Bu süreçte projelerin hedef kitlesi engelliler, çocuklar, gençler, kadınlar ve yaşlılar gibi farklı insan grupları olabilir [4]. Ayrıca yoksulluğun önlenmesinde, ekonomik gelişmenin sağlanmasında, demokrasinin gelişip

güçlenmesinde, çağdaş bir yaşam düzeyinin tüm ülkede yerleştirilmesinde sivil toplum kuruluşlarının önemli katkıları olduğu bilinmektedir. Topluma Hizmet Uygulamaları dersi aracılığıyla sivil toplum üyeliği, katılımcılık ve gönüllülük bağlamında, öğretmen adaylarının yurttaşlık becerilerini geliştiren bir özelliğe sahiptir [5]. Ancak Topluma Hizmet Uygulamaları Ulusal Çalıştayı'nda [22], öğretmen adaylarının yapacağı etkinlikler A grubu (yatılı bölge okulları, birleştirilmiş sınıflı köy okulları), B grubu (gecekondu bölgelerindeki okullar, engellilere yönelik okullar, köy okulları), C grubu (şehir kasaba ve belde merkezlerinde bulunan okullar) ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu'na bağlı yetiştirme yurtları ile sınırlandırılmıştır. Buna karşın öğretmen adaylarının proje konusunu belirlemede yaşadıkları sıkıntılarla ilgili olarak getirdikleri çözüm önerilerinden biri, çalışma konularının sınırlandırılmamasıdır. Bu açıdan topluma hizmet çalışmalarına ilişkin uygulama alanlarının okullarla sınırlandırılmaması gerektiği ve proje konusunun belirlenmesi sürecinde topluma hizmet bağlamında işbirliği yapılacak çeşitli kurum, kuruluşlar ve konular hakkında öğretmen adaylarının bilgilendirilmesi gerektiği düşünülmektedir. Küçüköğlü ve arkadaşları [12] çalışmalarında THU kapsamında yapılan etkinliklerin hizmet ederek öğrenme anlayışına uygun olmayan faaliyetler dizisinden oluştuğunu ve gerçek amacına hizmet etmediğini, neredeyse okul deneyimi gibi algılandığını belirtmektedir. Bu açıdan öğretmen adaylarının önerdikleri projelerin ve faaliyetlerin değerlendirilmesi ve proje havuzlarının oluşturulması proje belirleme sürecinde yaşanan sorunları azaltabilir.

Öğretmen adaylarının proje sürecinde dile getirdikleri en temel sorunlardan biri zaman sorunudur. Öğretmen adayları, projelerini planlarken zamanın kısıtlı olması sorununu ile karşılaştıklarını dile getirmişlerdir. Bununla birlikte uygulamanın ve değerlendirmenin yapılamaması sorunlarının çözümü olarak dersin uzun bir zamana yayılması önerisinde bulunmuşlardır. Benzer sorun Küçüköğlü ve arkadaşları [12] tarafından yapılan çalışmada da tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının toplumsal sorunların çözümüne ilişkin işbirlikli olarak projeler geliştirerek çözümler üretmeleri yapılandırmacı anlayışa uygun bir süreçtir [13]. Bununla birlikte öğretmen yetiştirme programlarında yapılandırmacı bakış açısına ilişkin uygulamalarda temel ilke öğretmen adaylarının öğrenmelerini, uygulamalarını yansıtmaları için teşvik etmek ve bunun için de onlara yeterli zaman tanımaktır [2]. Bu açıdan topluma hizmet uygulamaları dersinin iki döneme yayılması öğrencilerin planlama, uygulama ve değerlendirmede yaşadıkları sorunları çözmeye yönelik olarak verilebilecek öneriler arasındadır. Dersin birinci döneminde öğretim elemanlarının ders hakkında detaylı bilgilendirmeye yönelik seminerler vermesi, bu seminerde dersin uygulama alanları hakkında bilgilendirme, şehirde faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, vakıf ve dernekler, okulların tanıtılması, proje konularının belirlenmesi, proje ekibinin oluşturulması ve planlama faaliyetleri gerçekleştirilebilir. İkinci dönemde ise proje planlarının gözden geçirilmesi, kurumlarla yapılacak bilgilendirme toplantıları, gerekli izinlerin alınması, projelerin uygulanması ve değerlendirilmesi faaliyetleri gerçekleştirilebilir. Ayrıca kurumlarla yapılacak bilgilendirme toplantılarının kurum yöneticilerinin ve çalışanlarının olumsuz tutuma sahip olmaları sorununu çözebileceği düşünülmektedir. Böylelikle kurum çalışanları ve yöneticilerinin desteği ile hedef grubun motivasyonu ve etkinliklere katılımı sağlanabilir.

Öğretmen adayları projelerini uygularken karşılaştıkları en önemli sorun projenin maliyeti ile ilgilidir. Topluma hizmet uygulamaları etkinliklerinde giderlerin karşılanması ve hedef kitlenin bulunduğu kuruma yapılması düşünülen yardımların sağlanması için üniversitede düzenlenen etkinliklerden elde edilen bağışlar kullanılabilir. Bu etkinliklerin düzenlenmesine yardımcı olmak üniversitenin diğer bölümlerinden

öğrencilerin bu etkinliklere katılımını sağlamak için öğrenci toplulukları kurulabilir [22].

Topluma hizmet uygulamaları dersi, gönüllü yetiştiren ve gönüllü olmayı öğreten bir derstir [5]. Bu noktada dersin teorik kısmında danışman öğretim elemanının rehberliği, öğretmen adaylarını cesaretlendirmesi, proje sürecindeki gelişimleri izlemesi ve geribildirimler vermesi önemlidir. Bu sürecin etkin şekilde işleminin proje ekibinde yer alan öğretmen adaylarının iletişim sorununu çözeceği, öğretmen adaylarının ilgisizliğini azaltarak gönüllülüğü arttıracacağı düşünülmektedir.

Topluma hizmet uygulamaları projelerinin değerlendirilmesinde karşılaşılan güçlükler ise projelerin raporlaştırılması, projelerin değerlendirmelerinin yapılmaması, proje sonucunu takip etmeye yönelik gözlem yapma ve değerlendirmelerin ciddiye alınmaması olarak belirtilmiştir. Topluma hizmet uygulamaları projelerinin değerlendirilmesi öğretmen adaylarının, bireysel raporlarında, etkinlik raporlarında ve grup raporlarında ifade ettikleri yansımalara dayanmaktadır. Bu raporlarda öğretmen adayları proje sürecinde kazandıklarına, öğrendiklerine ilişkin öz değerlendirme yapmakta, etkinlikleri değerlendirmekte, projenin hedef grup ve proje ekibi üzerindeki etkilerini değerlendirmektedir [22]. Öğretmen adaylarının görüşlerine ilişkin ifadeler projelerin hedef kitle üzerindeki etkisine ilişkin değerlendirmelerle ilgili bir güçlük olduğunu göstermektedir. Çuhadar [5]'a göre programa eklenecek her yeni dersin bireye yararının yanı sıra toplumsal yarara da katkıda bulunması beklenmektedir. Topluma hizmet uygulamaları projelerinin temel amacı toplumsal sorunlara çözüm aramak olduğuna göre hedef kitle üzerinde ne tür değişikliklerin gerçekleştiğinin tespiti önem taşımaktadır. Öğretmen adayları hedef kitle üzerinde gerçekleştirecekleri değerlendirmelerde gözlemlere, görüşmelere, yazılı değerlendirmelere başvurabilirler. Öğretmen adaylarının danışman öğretim elemanlarının rehberliğinde detaylı planlama yapılmasının değerlendirme konusunda yaşanabilecek sorunları çözeceği düşünülmektedir.

Bu araştırmada elde edilen bulgular Küçüköğlü ve arkadaşları [12]'nin araştırma bulguları ile paralellik göstermektedir. Küçüköğlü ve arkadaşları [12] da ders hakkında bilgi eksikliği, zaman sınırlılığı, kurumları ilgisizliği, danışman öğretim elemanı ile ilgili ve grup içi iletişim ile ilgili sorunlar tespit etmişlerdir.

2006 öğretim yılında öğretmen yetiştirme programlarında hayata geçirilen topluma hizmet uygulamaları dersine ilişkin sürekli değerlendirmelerin yapılması ve değerlendirme sonuçları doğrultusunda eğitim fakültelerinin uyguladıkları yönergeleri gözden geçirmesi dersin etkililiğinin artması açısından önem taşımaktadır. Ayrıca dersle ilgili olarak karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerinin öğretim elemanları ve kurumlar açısından da değerlendirilmesi de bu konuda yapılabilecek çalışmaların bir başka boyutunu içermektedir. Araştırılması gereken önemli bir nokta da derse ilişkin ölçme değerlendirme sürecidir. Gönüllü olmayı öğreten bir derste en etkin ölçme değerlendirme sürecinin nasıl olacağı ile ilgili sürekli çalışmaların yapılması önem taşımaktadır.

NOT (NOTICE)

Bu çalışma, I. Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi'nde sunulan "Öğretmen Adaylarının Topluma Hizmet Uygulamaları Dersine İlişkin Kazanımları, Karşılaştıkları Güçlükler ve Çözüm Önerileri" adlı bildirinin geliştirilmesi ile oluşturulmuştur.

KAYNAKLAR (REFERENCES)

1. Avaroğulları, M., (2009). Yurt dışında topluma hizmet uygulamalarına genel bakış. B. Aksoy, T. Çetin ve F. Sönmez (Editör), Topluma hizmet uygulamaları (s.22-53). Ankara: Pegem Yayıncılık.

2. Beck, C. ve Kosnik, C., (2006). *Innovations in teacher education a socioconstructivist approach*. USA: State University of New York Press.
3. Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel F., (2008). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
4. Coşkun, H. (2009). *Topluma hizmet uygulamaları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
5. Çuhadar, A., (2008, Mayıs). "Topluma Hizmet Uygulamaları" Dersi Aracılığı İle Yurttaş-Öğretmen Yaratmak. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Fakültesi Tarafından Düzenlenen VII. Ulusal Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu'nda Sunulan Bildiri (2-3-4 Mayıs 2008).
6. Dudderar , D. ve Stover, S.T., (2003). Putting service learning experiences at the heart of a teacher education curriculum. *Educational Research Quarterly*, 27(2), 18-32.
7. Geray, C., (1969), Türkiye'de köy enstitülerin hareketi ve köy kalkınması, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2 (1), 197-200, <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/40/483/5694.pdf> internet adresinden 21.11.2009 tarihinde ulaşılmıştır.
8. Gökçora, İ.H., (2007) Kulluktan özgür bireye: Üretken eğitim ve aydınlanma yolunda köy enstitüleri. *Üniversite-Toplum Dergisi*, 7(1), 1-8, <http://www.universite-toplum.org/pdf/pdf UT 302.pdf> . internet adresinden 12. .02. 2010 yılında ulaşılmıştır.
9. Kamer, T., (2009). Topluma hizmet uygulamalarının tanımı, ilkeleri, önemi ve amacı. K. Kuzucu ve S. T. Kamer (Editör), *Topluma hizmet uygulamaları* (s.1-29). Ankara: PegemA Yayıncılık.
10. Korthagen, F., Loughran, J., and Russell, T., (2006). Developing fundamental principles for teacher education programs and practices. *Teaching and Teacher Education*, 22, 1020-1041.
11. Küçüköğlü, A. ve Kaya, H.İ., (2009, Haziran). Toplum Hizmetine Dayalı Bir Öğrenme Uygulaması Olarak THU. I. Ulusal İyilik Sempozyumu. Milli Eğitim Bakanlığı- Fırat Üniversitesi, Elazığ. 20-21 Haziran 2010.
12. Küçüköğlü, A., Kaya, H.İ., Bay, E., Taşgın, A. ve Ozan, C., (2010, Nisan-Mayıs). Öğretmen Yetiştirmede Sosyal Girişimciliği ve Katılımcılığı Destekleyen Bir Yaklaşım Olarak Topluma Hizmet Uygulamaları. Educational Research Association Turkey The Second International Congress Of Educational Research 'Social Entrepreneurship, Democratic Participation and Educational Research. 29 Nisan-2 Mayıs.
13. Lake, V.E. and Jones, I., (2008). Service-learning in early childhood teacher education: Using service to put meaning back into learning. *Teaching and Teacher Education*, 24, 2146- 2156.
14. Meaney, K.S., Bohler, H.R., Kopf K., Hernand, L., and Scott, S.L., (2008). Service-learning and pre-service educators' cultural competence for teaching: An exploratory study, *Journal of Experiential Education*, 31(2), 189-208.
15. Miles, M.B. ve Huberman, A.M., (1994). *Qualitative Data Analysis : An Expanded Sourcebook*. 2nd Edition. Calif.: SAGE Publications.
16. Milli Eğitim Bakanlığı (2008). Öğretmen yeterlilikleri öğretmenlik mesleği genel ve özel alan yeterlilikleri, Ankara: MEB Yayınları. http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/ogretmen_yeterlikleri_kitabi/Öğretmen_Yeterlikleri_Kitabi_genel_yeterlikler_parça_2.pdf internet adresinden 14.02.2010 tarihinde ulaşılmıştır.
17. Öztürk, T. ve Kaymakçı, S., (2009). Topluma hizmet uygulamalarında proje hazırlama. B. Aksoy, T. Çetin ve F. Sönmez (Editör), *Topluma hizmet uygulamaları* (s.103-145). Ankara: Pegem Yayıncılık.

18. Rocheleau, J., (2004). Theoretical roots of service- learning: Progressive education and the development of citizenship. Bruce W. Speck ve Sherry L. Hoppe (Editör), Service-learning: history, theory, and issues (s. 3-22). London: Preager.
19. Sönmez, F., (2009). Topluma hizmet uygulamaları dersi ve tanımlar. B. Aksoy, T. Çetin ve F. Sönmez (Editör), Topluma hizmet uygulamaları (s.1-19). Ankara: Pegem Yayıncılık.
20. Swick, K.J., (2001). Service-learning in teacher education: Building learning communities. The Clearing House, 74(5), 261-264.
21. Şimşek, H. Ve Yıldırım, H., (2005). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
22. Topluma Hizmet Uygulamaları Çalıştayı (2009). Eğitim Fakültelerinde Topluma Hizmet Uygulamaları Yönergesi, Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi, 10.04.2009, Mersin.
23. Wilczenski, F. and Coomey, M., (2007). A practical guide to service learning strategies for positive development in schools. USA: Springer.
24. YÖK, (2007). Öğretmen yetiştirme ve eğitim fakülteleri (1982-2007), Ankara: Yüksek Öğretim Kurulu Yayını.